

שלשה ספרים נפתחין

הרב יוסף סאקס

saks@atid.org

רש"י

שלשה ספרים – ספרי זכרון של מעשה הבריות.
ליום הדין – כשיחיו המתים. **רשעים גמורים** –
רובם עונות. **בינוניים** – מחצה על מחצה.

תוספות

ליום הדין. כשיחיו המתים כדמוכח קרא ואע"פ
שכבר נדונו אחר מיתתן בגן עדן או בגיהנם מפני
הנפש עדיין יהיה דין אחר אם יזכהו לחיי העולם
הבא שהוא קיים לעולם ויש שכבר קבלו דינם
בגיהנם ומתוך כך שמא יזכו.

מסכת ראש השנה דף טז ע"ב

אמר רבי כרוספדאי אמר רבי יוחנן:
שלשה ספרים נפתחין בראש השנה, אחד
של רשעים גמורים, ואחד של צדיקים
גמורים, ואחד של בינוניים. צדיקים
גמורים – נכתבין ונחתמין לאלתר לחיים,
רשעים גמורים – נכתבין ונחתמין לאלתר
למיתה, בינוניים – תלויין ועומדין מראש
השנה ועד יום הכפורים. **זכו** – נכתבין
לחיים, **לא זכו** – נכתבין למיתה.

רמב"ם הלכות תשובה פרק ג

א. כל אחד ואחד מבני האדם יש לו זכיות ועונות, מי שזכיותיו יתירות על עונותיו צדיק,
ומי שעונותיו יתירות על זכיותיו רשע, מחצה למחצה בינוני, וכן המדינה אם היו זכיות
כל יושביה מרובות על עונותיהן הרי זו צדקת, ואם היו עונותיהם מרובין הרי זו רשעה,
וכן כל העולם כולו.

ב. אדם שעונותיו מרובין על זכיותיו מיד הוא מת ברשעו שנאמר על רוב עונך, וכן
מדינה שעונותיה מרובין מיד היא אובדת שנאמר זעקת סדום ועמורה כי רבה וגו', וכן
כל העולם כולו אם היו עונותיהם מרובין מזכיותיהן מיד הן נשחתין שנאמר וירא ה' כי
רבה רעת האדם, ושקול זה אינו לפי מנין הזכיות והעונות אלא לפי גודלם, יש זכות
שהיא כנגד כמה עונות שנאמר יען נמצא בו דבר טוב, ויש עון שהוא כנגד כמה זכיות
שנאמר וחוטא אחד יאבד טובה הרבה, ואין שוקלין אלא בדעתו של אל דעות והוא
היודע היאך עורכין הזכיות כנגד העונות.

השגת הראב"ד / אדם שעונותיו מרובין
על זכיותיו מיד הוא מת ברשעו. א"א לא
כמו שהוא סובר שכשאמרו רשעים
נחתמין לאלתר למיתה שמיד מתים,
ואינו כן כי יש רשעים חיים הרבה אלא
נחתמין לאלתר שלא ימלאו ימיהם שני
הדור שנגזרו עליו, ועיקר דבר זה ביבמות
(נ').

כסף משנה / ומה שהקשה הראב"ד כי יש
רשעים חיים הרבה כבר תירץ זה רבינו במה
שכתב ושיקול זה אינו לפי מנין הזכיות וכו'
ואין שוקלין אלא בדעתו של אל דעות. הרי
שכבר אפשר שיראה לנו שהוא רשע גמור
ועשה מצוה שבעבורה ראוי שייזכה כענין
שנאמר באביה (מ"א יד, יג) יען נמצא בו
דבר טוב:

ג. כל מי שניחם על המצות שעשה ותהה על הזכיות ואמר בלבו ומה הועלתי בעשייתן
הלואי לא עשיתי אותן הרי זה איבד את כולן ואין מזכירים לו שום זכות בעולם שנאמר
וצדקת הצדיק לא תצילנו ביום רשעו אין זה אלא בתוהה על הראשונות, וכשם ששוקלין
זכיות אדם ועונותיו בשעת מיתתו כך בכל שנה ושנה שוקלין עונות כל אחד ואחד מבאי
העולם עם זכיותיו ביום טוב של ראש השנה, מי שנמצא צדיק נחתם לחיים, ומי שנמצא
רשע נחתם למיתה והבינוני תולין אותו עד יום הכפורים **אם עשה תשובה** נחתם לחיים
ואם לאו נחתם למיתה.